

ACC. N:R M. 8522 : 1-65.

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
Härad: Kinneröd Adress: Jät
Socken: Jät Berättat av: Densamma
Uppteckningsår: 1942. Född år 1880 i Kalrosvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Självbiografi (forts. fr. N. 8521 ; och av-
slutning på självbiografien)

Sjukdomar och lyten m. m.

439

ACC. N:R M. 8522:1.

Landskap: Småland
 Härad: Frinnevald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1949

Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Trallsvik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Jag skriver nu särskilt om alla sägner och seder som jag har hört och som jag har i minnet, jag tyckte att det blev bättre redan med att säga det för sig själva ty jag kan inte sätta ut tid och år när jag har hört och sett det

Jag skall nu först tala om när pastorn lärde mig sagan om klackan.

Mär kl: slår 1. Tänk noga därpå att de en gång skall dö, och en enda gud det är som det står.

Mär kl: slår 2. Tänk på de naturerna två som gud och en man, och uti frara direkt två människor sattes att hjälpa varann.

Mär kl: slår 3. Betänk att gudarna tre människan leder, och här omsorg om henne vad fat

Skriv endast på denna sida!

behöver hon mer.

När kl: står fyra de också må höra och tänka på evangelisterna fyra, och också på knektarna som hade Kristi kläder i delar fyra.

När kl: står 5 så tänk uppå Kristi kors och honom med såren fem, tänk även på de nio sjuungfrurna fem.

När kl: står 6 så minns de vad fad har skapat på dagarna sex och på de sex barnkörtighetens verk att de dem ej förgätes.

När kl: står 7 förgät ej de bönderna sju och förbör det "fader vår", tänk även vad står när Kristus begrisar fyra tusen med brädet sju.

När kl: står 8 lägg från dig barmhertigen och tänk på den dagen när Kristus blev smaskaren och för dig fullgjort lagen, tänk även på erken där Gud räddade jätarna åtta.

När kl: står 9 tänk då på niande timman
fats

när Frietus gav upp andan och löste syndebandet
 När kt: står 10 Tänk på baden alla, och bed att
 du fräv dem ej må falla.

När kt: står 11 betänken er själva när jüdas
 gick bort och lärjungarna blev elva.

När kt: står 12 Så Tänk på de Tohu artiklarna
 i tron att du kan bevara din krona.

Jag minns när jag var liten så läste faster denna
 sagan för mig tills jag somnade.

Ne skall jag tala om mitt minne av alla sjuk-
 domer och hur de botades både som jag själv
 har sett och som jag har hört av andra.

Blåsklad stannades så, tag en tråd varmed en blod-
 korn varit sydd bind den om venstra lillfing-
 ret om högre närboken bläder, men om hög-
 ra lillfingret om blodet kommer in venstra
 närboken. Eller venstra handen sträcket upp i
 luften lillfingret hårt om knuten med en tråd
 fast

Lägg lera i högra armbålen bøj huvudet och
lägg en kall sten i nacken så stannar blodet.
Eller di tag tre spetar av rönnträd bestök
dem med blodet från näsan och slag sedan in
dem i en trefotapall en speta i varje palkfat
och sade vid varje spetas inslag tre gånger
"blodet skall stanna" när tredje spetan var in-
slagen så hade blodet stannat det skulle inte
den göra som hade näsblädningen utan en
annan: Flicka har den skulle bötas de skulle
tänka på någon som talat om dem och näm-
na dens namn högt tre gånger, när di då hjäl-
pade den sätto så stannade hickan. Eller
den som fick hicka när han åt skulle taga en
sked och betrakta den väl tills han fick se nå-
got märkvärdigt där, och hickan stannade.
Eller hål några droppar ättika på en sock-
erbit och tag dem så stannar hickan forts

Läs. den som fick ett sår, om någon skar sig
 av något så botades det så, på såret lades det
 fört socker sen gjindewäv, och sen snus över
 det sved förfärligt men såret blev oömt.
 Jag minns att di på våren plöskade vitrynos
 till lades i en flaska och hälldes brännvin öfver
 med det smordes sedan ett sår. Eller var det
 bra att taga ett färskt groddblad och lägga det
 på såret. Eller tog di ett blad på ett blå-
 trääd pressade ut saften och smorde såret
 med det. På sommaren samtade di ihop björke-
 löv sådana som växt på skotten som sköt
 upp omkring björkestubbar, när de skulle an-
 vändas blöttes de i ljunt vatten sedan lades
 di på såret. Eller tvättades såret med urin.
 Ljgsår smordes med brännvin och äggvita
Skakar botades så den hinna som ligger
 närmast skalen på ägget togs ut och lades
 forts

på såret och det läktes av det. Sliksås och
 mindre sår beströks med fotogen. Ant; ögonen
 ett ägg kokades hårt det skars av på mitten
 gellan togs ur, sen lades äggvitskallvan med
 öppningen mot ögat, det bands om sen fick di
 håva det så över natten. Flur håll botades på
 Tor. Kijkmarks ordnasion, en sup kräm 3
 matskedar socker, 3 matskedar sot, det vispa-
 des en stund, det skulle tagas i tre doser, mor-
 gan, middag och kväll. Detta har jag sjukt
 git in av och blivit jelft, för några år sen fick
 här en sjukdom som benämnes för Bornholms
 sjukan, med den följde skarpa håll, jag taga-
 de till en sådan sats och gav mina två störste
 barn, kalleu släppte och di blev bra för dagen.
 Eller psokade di hållbår och svalde tre var
 gången, tre gånger. Eller kläpte di av di finaste
 fjädrarna på en påsgebjäder, di kläptes två parts

sedan svaldes di tre gånger och det jelfto.
 Jag mins i barndomen var någon fick out i
 huvudet och mådde illa, då skulle di bita i
 "Ykafjäten" det gick så till at en yca den en
 kniv som var stäl i togs fram, den sjuke
 skulle bita i eggen på kniven tre gånger och
 spotta tre gånger, det skulle upprepas tre gång
 er och det jelfto. Eller klippte di en tre höd
 tassar i naken på den sjuke, och tände då
 på en till lika på den skulle den sjuke lek
 ta tre gånger och det jelfto. Den som råkte
 ut för "villaspaskott" "trollaspaskott" och all slag
 djevulskap som for i luften över den stöpte
 di bly. Det sades at di skulle stöpa över ho
 nonn. Den sjuke bade sig i en säng och höjde
 över huvudet, det kokades upp vatten i en
 panna som fick kallna. blyet smältes i en
 liten potta med tre fötter som sattes på
 potts

elden, när det var väl smält så slog det i
det kalla vattnet det fräste förfärligt när
det slog i det kalla vattnet och det forma-
des i runderiga figurer, det skulle stöpas över
kuvad bröst och fötter, och på det ställe där
belyst formades vårt där hade han råkat
mot sjukdomen. Eller skulle di skjuta över
den sjuke, då tände di krut i en nyckel eller
på ett klappeträd, även då skulle den sjuke
hölja mer sig och di skjut över kuvad bröst
och fötter, di tände på krutet och det brann
en, där det smalt vårt där hade han råkat
mot sjukdomen. När någon fick ont i huse
det så minns jag att di blifft fint granris
lade det i en gryta slog lite vatten på, ställte
det länge med en potatis röt, lade det sedan
i tunn duk och knöt det höst om pannen.
Eller ren di potater på ett rivjärn tog benet
pots

och lade det i en duk och knöt om fram-
nan. Eller skar di tunna skivor av pota-
ter och lade dem i tinningen på huvudet
och knöt en duk hårt om! Eller kokade di
riktigt starkt bönkaffe och drack det utan
grädde och socker det var nog det bästa
botemedlet. Trollskottet. Den sjukte lade sig
i en säng, det fanns ju någon som var antitad
till att bota sjukte, den skar nio alpinnes men
di skulle skidas av ett alpinnes som stöt nära
en väg där ett lik hade gått under trädet.
Med böye pinnar gjordes det ett kors över den
sjukes huvud, under det man sade jag skjuter!
jag skjuter! jag skjuter! Den sjukte frågade:
Var skjuter du för? Man svarade: jag skjuter
bort trollskottet! Varje pinne brödes lika
sedan kastades den mellan på golvet, såck så
att då alla nio pinnarna äro kastade bort

ha de kommit i alla väderstrecken. Penner-
na fick ligga till solen gäts ner om den var
uppe. Månsån. Den som led av den sjukdo-
men botades så, en tunn kopparbit klipp-
tes i en femörings storlek i den slogs två hål
och bands i ett snöre så det kunde knytas en-
der hakan, kopparbiten doppades i ättika och
lades på det sjuka stället, när det gått några
timmar så var värken försvunnen. Skabb.
I min barndom hörde lös och skabb till
det dagliga brödet, på den tiden hade alla
barn lös i huvudet mer eller mindre, di ko-
kade ihop snus och urin och besök barnen
med det i huvudet. Fick di tag i gammarens möja
som berättade om tran och talg, så var det bäst.
av det dog lösen och skabben läktes. Jag hade
tre systrar till skolkamrater di hade så mycket
lös i huvudet så hela huvudet var i en
lort.

449

ACC. N:R M. 8522:11

Landskap: Småland
 Härad: Kinnared
 Socken: Gät
 Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Jenny Danielson
 Adress: Gät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Fellsvik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

skabbkaka, under timmarna sat di' och ren
 sig i huvudet så blodet rann ner åt kinderna
 di' sade att deras mor tvättade dem i såpa och
 saltlake. När små barn fick skabb så tog di'
 av dem limtyget och drog det genom kyrkkyr-
 kelus handtagögla tre gånger. Jag minns när
 någon fick fnark i ögat så höl di' med tim-
 men och pekpinnet om näsryggen tittade
 så stort di' kunde och snöt sig hålligt uter
 näsduk. Eller sade den som fått fnasket i
 ögat sig ner tog en kräftsten blötte den i
 munnen och stopvade in den i ögat i ögon-
 locket, sen gick den runt i ögat och tog fnas-
 ket med sig, men di' måste blunda forts

Skriv endast på denna sida!

"Ringet" eller (Urinstämma) botades så, di' kokade Pressiljurötter i vatten tills spadet blev brunt, det silades och dracks medan det var varmt, verkade om en timme. Eller ankoh på enebär det brukades också. Blodgång när någon led av det så flockade di' blodrot och kokade den och dracks spadet.

Blåskata, när någon led av det så samlade di' ihop höbyrke på hörlindret helst av klöverblommor, det lades i en spann eller bytta det kokades upp vatten och drog över det över den innan satt den i uke och det hjälpte. Magknip jag minns som barn när vi gick majaknep så sade di' till oss sätt den ner och höj upp det ena knät, lägg tre salt horn på det, tag dem med munnen och svälj dem så slipper du knipet. Förstoppning jag minns att di' botade det med linprösvälling

forts

451

ACC. N.R. M. 8522:13

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Eller den som hade ont av det skulle äta tret
linfrö varje dag. Blodförgiftning Det botades
med så het vatten som händerna tålde, di
bara baddade på het vatten. Eller smorde di
med sprit eller fotogen. Ormbett hur det bo-
tades di kokade blad av asketräd och la de
det där ormen bitit. Eller smorde di på orm-
smöja. Har di fick ormsmöja på vägen slag
di en orm så lindrigt en kuggorm så di kan-
de tvinga in honom i en flaska, den koka-
des väl igen och hängdes upp på stugans öst-
ra gavel i solgasset tills den smältit, den
upplösningen är det bästa som fanns på den
tiden mot ormbett. "Wredet" (Wredet) det var
vad ni nu kallar för sen sträkning, det sades
att di fick det när di gick över en hårtlem-
ma, den plats där en häst hade temmat sig.
Den som hade fått det skulle gå dit igen
forto

men inte in i tumman, sedan stannas utanför
och spotta tre gånger in i tumman, sedan
skulle han gå tre slag baklänges innan han
gick därifrån. "Torruärk" (värk mellan magen och
brösten) botades med följande ordnning, man
skulle äta torra havregryn, linfrö eller linfröväb-
ling, fintstekt riktat äkta korstis, uppmörmed
färsall lades också på magen. En "bläro" eller
blåsa på tungan, det sades att de fick den om
någon talade illa eller ljög på dem, bästa
botemedlet för det var att gå och spotta tre
gånger i spisen och säga för varje gång: Det
var lögn i halsen på dig! Sen blev tungan
snart läkt. Storstjiet, en räv kvistla som
uppkommer i ögonvärtet och svelnar, den
botades bort med en fotaring som tingoch
så. Den sjuke satt på en stol, den som skulle
bota tog en fotaring satte den ene foten fast

453

ACC. N.R. M. 8522:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på kvinnan så red han mot vänster och
sade jag borar, jag borar, jag borar. Den ysta
fråges: Vem borar du för! Han svarar för stobster
jlt. Då ringen vridits runt tre gånger spottar den
sjuko genom ringen tre gånger. Detta upprepas
tre gånger. Sagen efter har stobstet borta.
Torskens. I min barn- och ungdom var det vanligt
att barn fick torskens hela tungan blev vit och
de var då inte hägda för mat eller dyck, det
var många botemedel till det; di' smorde skrivo-
bläck på tungan. Eller är det en pojke som fått
sjukan så tog di' mäsasalt- rörsalt den pres-
sades ut ur avföingen, var det en flicka så togs
saften efter en kängst den saften skulle hållas
i en torskshäl och barnet skulle dricka ur den
Torskshälen var en liten snäcka som lånades
av den ene till den andre. Eller bestök di'
tungan med alun, eller också uriv en barnet
lort

Vårtor på händerna botades på många handla
sätt, värtan skars fört bort, sedan gneds den med
sandpapper, och beströks med vanlig vit styck-
krita, så fort kritan stes av så beströks den på
nytt med krita på några dagar var värtan borta.
Eller: Ringa för dem den som hade värtan skur-
te gå så han fick höra första ringningen från
kyrkan, då skulle han säga jag ringes^{nu} för
mina vårtor! Då skulle han göra och säga tre
söndager å rad. Den fjärde söndagen var
vårtorna borta. Eller: Tog han lika många
ärtor som han hade vårtor gick till kyrkogår-
den till en öppen grav, kartade ner båtorna
där och sade: Här begravas jag mina vårtor.
Eller: Skär itu ett äpple och gnid vårtorna
med äpplebitarna, gräv sedan ner dem en-
der en jordfast sten. ⚡ Då äpplebitarna rut-
nat försvinner vårtorna. Eller: Ljäl en fort

455

ACC. NR. M. 8522:17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

leit fläsk och quib värtorna med det, sedan
skulle fläsket grävas ner under en jordfast
sten. Eller: Skulle di tvätta värtorna med det
vatten tre torsdagsmorgnar i rad som samlats
i en fördjupning på en sten där en lekva gen
går över med lek på. Eller: Skulle di fånga
en gräshoppa en mycke stor den skulle bita
i värtan sedan skulle värtan bestyrkas med
såpa. Eller: Skulle di sänka värtorna di tog li-
ka många ärtor som di hade värtor, dem skal-
le di kasta i en brunn, men så skulle di hin-
na under tak innan ärtorna sjänkt. Jag har
höit gamla tala om att di som höll värtor
jorsade på när någon var död, di bad om
det vatten som di tvättat liket i, med det be-
strök di värtorna. Det skulle vara det bästa
botemedlet. Värk i benen: Den som hade ont av
det blötte vitmorsa i gånst vatten lade fort

den om benen, och virade sedan mycket gulle
om benen. Out: halsen: Botades så att om en
mans person fick out, halsen så ländde han
en varm fruntimmersstrumpa. En kvinnes län-
nade en varm mansstrumpa. Den snoddles om
halsen för natten dagen efter och på följande
natt. Eller: Lade de på otvättad förakt om
halsen. Eller: Trokade de morötter reu dem och
lade dem på halsen och garklade sig med spen-
det. Moderpastiam: Den som led av det. Tog en
otvinnad gulle tråb niö dubbel, på den knöt
de ni's khutar sedan band de den om magen.
Frossa: För i tiden fick menniskor frossa, i syn-
nerhet de gamle, jag minns när de var rädda för
att äta smärre och fick som var dåligt kött
ty då fick de frossan sade de om, de drack
häfligt av björktag eller lömslag så kunde de
på den. Men den botades de hoppade ner fort

Got slags kolika.
(För trodde man,
att det förorsaka-
des av ett djur,
kom rätt fast i
bukken, men som
kunde lossna
och drabbas npp.)

454

ACC. N.R. M. 8522:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i sjön med kläderna på de bytte sedan kläder
och fick tort på sig sedan drack di det vatten
varmt som potater kokat i. Julijehow! Den
botades så di skjut galyvarer dem skulle di
äta kokta eller stekta. Eller: Skulle di dricka
blodet av galyvarer. Eller: Skulle di äta sitt
vatten på korngrön dem skulle di lägga i en
träsko och sätta den vid norra gaveln av ett
hus. När galyvarerna ätit upp grönen var den
sjuke bra. Jag skall nu tala om vad minne jag
har av "skäruan" (Engelska sjuken) och av dem
som hotade den. Mot all skärva skulle det va-
ra bra att låta barnet klypa avigt genom
ett oblykt oöfträt leingarn. Vanliga skäruan
visade sig hos barnet så det hade sökningens
var kvalmigt blekt och magert, den skäruan
hotades med att di fötade en något järn av
dörr klinken blandade det med mjöl och gau
fets

barnet därav. Fönsterskärnan: Det barn som
fått den skärnan skriker natt och dag titter
åt fönstret och är oroligt. Det beror på att mod-
ren då hon var havande talat med någon genom
fönstret. Den skärnan hotades så di' bar ut barnet
och flydde det genom fönstret tre gånger å rad
men varje gång åt venster alltså väst.

Hörskärnan: Det sådes att om en flicka som
haft samlag med en man tog barnet och kynte
det så fick barnet "hörskärnan". Den hotades
di' så att di' tog en sko eller en träsko som en
annan flicka ägde vilken di' visste också haft
samlag med en man, ser den sko eller träsko
skulle barnet dricka, men det skulle vara den
flickan ovetligt. Samma förhållande var det
med männen. Liskskärnan: Var den farligaste
skärnan ty barnen var dömta i aniktet och ble-
ka som ett lik, den var också mör at bota. foto

459

ACC. N:R M. 8522:31.

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Samuelson
 Härad: Kinnared Adress: Fät
 Socken: Fät Berättat av: Brig
 Uppteckningsår: 1992 Född år 1880 i Trallsvik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Det sades att om en kvinna som var haren
 de fick se ett lik så fick barnet likskäven,
 jag minns som barn att det var en gammal
 dövd hemma som betado att slaga sköva, hon
 hette Maria men kallades för "Mörka Maria"
 jag vet inte varför hon skulle kallas så. Jag
 minns när jag var yngre då hade nästan alla barn
 sköven. Det gynnade sig fört där att de drog ner
 spisarna och åt lera och kot, jag minns en liten
 flicka som hade likskäven, jag minns även hur
 den skulle betas, hennes moder skulle gå till
 sju kvinnor vilkas fört barn var en flicka.
 Var det en pojke så skulle modern gå till sju
 kvinnor som fört fått en pojke fört

Skriv endast på denna sida

Att dessa sju kvinnor skulle hon be om lite
kornmjöl, av det mjölet skulle hon baka en
så stor kringla så barnet kunde kyra igenom
den sju gånger på rad baklänges, sedan skot-
te kringlan smutas sönder och kokas i gröt och
barnet skulle äta upp den, så botades den skä-
ran. Det fanns så många sorters skärra men jag
kommer inte riktigt ihåg hur alla botades.
Men jag kommer ihåg en gammal gamla som
sade att en havandes kvinna skall några gång-
er dricka ur sin egen sko så får inte barnet
skärran. Skärrens bamsäng. Det har jag också hört
av en gammal gamla, att om en havandes
kvinna kunde passa på när en mår fölad
så skulle hon taga fölkinnar och kyra in
i den så föddo hon sitt barn lätt och utan
smärta, samma gamla sade även att det barn
som föddes så fick en ovanlig styrka forts

461

ACC. N.R. M. 8522:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

blev det en pojke så blev hon en skicklig kri-
gare, hon sade även att en sådan man ~~var~~
som var född så var en färuell. Jag minns
när de gamla kvinnorna talade om svärs barn
sängar och vad de gjorde därför, det första de
gjorde så tog de av sig selen sedan skulle
kvinnan äta upp en rödblök. Hade hon varit
ute på åker och bundit kärvar under havan
derket så löste de upp håret på henne och
löste så mycket som var bundit. De talade också
om att de skulle taga vara på navelsträngen
vid första barnets födelse den brändes, och
den askan gömdes av den tog de lite och sval-
de vid varje barns födelse. Därav blev det g'
så svårt. De talade också om att när en kvinnas
fötter barn så gavs det en "butelj" (flaska) åt
hennes i den skulle hon blåsa till efterbör-
den kom. Det var innan hammarskon forts

kom i tjänst. Jag minns så väl för i tiden när folk blev sjuka och illamående det sades då att di hade "raakt följ vänting" (räkat ut för något). Jag minns då att di som hade vigselring tog av sig den stack hål på ett finger och lät tre droppar blod rinna genom den, med det blodet smordes den sjuke på det ställe där det onda hade satt sig! Sedan sattes ringen på den sjukas finger och han bar den tills solen gått ner, och sen bar han eller hon kry. Jag kan på samma gång tala om vigselring vad jag hört och minns om den. Di som var fattiga när di skulle gifta sig di hade inga pengar till ring. Jag minns i barndomen och långt fram i ungdomen att di äldre gifta kvinnorna hade inte mer än en ring. Di berättade att i stället för förlöuning så fästes di med ett "handslag". När di sen skulle vigas så länte di vigselring av en rik bondmora forts

463

ACC. N:R. M. 8522:25.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det var många som lånade svart klädning
och silkeschal medan di vigdes. Min faster la-
bade om att här i fät var en rik aktad bond-
mora kallad för "moran i Brättagård" av henne
lånade di silkeschal och ring, di som sen intokun-
de betala med pengar fick göra av det i dagmär-
ke på hennes gård. Ett annat hotmedel som
jag mins vid hastigt illamående var det, di kläd-
de av sig i bara skjortan eller särken, di tog tro-
glödande kol och kastade uppifrån barnen och
nedåt, under stod ett kärl vanligast en träbetta
i den skulle kolen falla, om di sen fräste duktigt
när di föll i vattnet så hade di råkat illa ut
för något. Eller lade di nis svavelsticker på träs-
keln. Tände eld på alla på en gång så att
svavelstucken kom ut i rummet sen skulle den
sjuka slänga dönan om sig och vara i rum-
met en stund sen var han eller hon bra fot

Jag minns i min barndom att folk fick en sjukdom som de kallade för "Åltan". För att bota den skulle de plocka åltgräs och äta det. Jag minns att de plockade det vid vattenkällor där som var rinnande vatten, vid så kallat "källdrag". Om barn sade de att de fick "Mataloje" de ville inte ha mat det uppade sig fört därefter att de åt lera och kos. Tier böt därför bakade de en kaka prägladerna av lera och mjöl, inuti den kakan skade det läggas tre levande löss, när barnet ätit upp den kakan så fick det aptit. Jag minns även ett annat botemedel för den sjukdomen. De kokade en gröt i den lades det tre lojor, tre löss, tre råttbortar, det skulle barnet äta upp så fick det aptit. Tikkosta är ju en vanlig sjukdom hos barn även nu för tiden, men jag vill tala om botemedlen som de gamla använde, det bästa de visste vid den tid de kunde få tag i det var "honnmjölk" foto

465

ACC. N.R. M. 8522: 27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Stonjök": (Marrmjölk). Li gick till ett ställe där en man
fålat di fick av den mjölken och gav barnet
av den. Ella: Plöskade Li enbär "kikkör" di kokades
och barnet drack av spadet. Dessa bär växer på
enbaskar men är ej enbär. Jag minns också när di
blev bitna av grinsbett ett litet osynligt djur som
finns i jorden ett par tum långt med många nästan
osynliga fötter, di sade att om man spottade på det
så blev det grönt. För det biten inställer sig en
svår värk och köttet faller av. Det bästa botmed-
let för det var "ormsmöja" det var upplösningen av
en huggorm som snått i en på södra sidan
av stegväggen hängande flaska. Gastakramad:
För när di blev sjuka så sade di också att di
blivit gastakramade det kändes så att di
blev ömma i hela kroppen. För det skulle di
"maclas" (mätas) som tillgick så di tog ett band
vanligast ett stumpband som var både fast

466

ACC. NR. M. 8522:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

brett och långt, med det mätte di i präo läng-
 fingerspetsen upp till axeln tre gånger efter var-
 andra, stämde det inte lika var gång så hade
 den som mättes blivit fastkrammad. Om så
 var så skulle di korsa på armen tre gånger och
 spotta därpå, och det hjälpte. Eller: Betades det
 med att klypa genom ett lingarn som ej blivit
 "konat" "dövt" (kört eller tvättat): Di lade garnet
 på galvet sen ställde den sjake sig mit i garnet
 med båda fötterna drog garnet över kroppen över
 huvudet och spottade igenom det tre gånger
 samma procedur skulle upprepas tre gånger och
 för varje gång skulle han spotta tre gånger sedan
 skulle garnet gömmas. För i tiden hörde man
 ofta folk tala om att di mätte den och den som
 varit död. En gengångare som varit död. En som
 "gick igen". En sådan gav alltid mitt i någon sadel
 di. Så di förmånade både mig och andra för

464

ACC. NR. M. 8522:29

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ett aldrig gå mitt i vägen sent en kvätt ty då
sade de att en går rakt emot dem och då blev
en sjuk. Jag minns en gång när min faders öste
son kom hem en kvätt och var sjuk då gick
hon genast och eldade upp i spisen och lade
på grova vedträn, när där blev glödes så tog
hon fram ett kät med vatten, lade en håls-
kaka däröver, och släppte ner tre glöder genom
kålet i kakan ett för jord, ett för luft, ett för vat-
ten. Han skulle stå däröver med ett skycke över
huvudet och invandas den ångan, på morgo-
nen var han bry. Utslag: För i tiden när de
fick utslag så glödade de storneller koka
de dem och tvätade sig i spadet. Taller: Tog de
"aosa nättå" - åsnällor. d. v. s. nässlor som växt
genom en gårdsgård de skov av stäkarna
och bläste ifrån tilländan på det stället där
utslaget var, och det hjälpte, och de blev bra forts

468

ACC. N:R. M. 8522:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag kommer ihåg när di gamle sade att det var
farligt att baka bröd eller parkak på sönda-
gen ty di fick di "kressä"-kvintor för kroppen.
Di som det gjorde och åt skulle baka och äta
på följande söndag så blev di dem kvitto.

Di som hade mycket ont av utslag omkring
munnen och näsan, och även på händerna ska
ösa vatten i handen på ett lik och sedan ta
ga det vattnet och tvätta sig med. Brännsås:
Brännsås av flott botades så di fladdo av kor-
ken på ett lindträd kokade den en stund
sedan tvättade de sig i svadet ett par tre gång-
er. Jag minns också när di brändo sig så smöt
de sig på såret och band om det. Jag minns
också att di lade på rå äppel. Tandvärk
Vad jag har många minnen av hur den botades
av en orel ska det ut 9 st små yutor med
dem skulle di peta sig i tanden så det blöddo
peto

469

ACC. NR M. 8522:31.

Landskap: Småland
 Härad: Frimoveleb
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1942.

Upptecknat av: Jenny Sundelnu
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Kralpsvik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Därefter sätter di fast i trädet igen. Sedan skall
 le di ofra en slakt som tillsammans med en
 brädbugga gränades ned under en jordfest
 sten. Eller: Skulle di peta sig i tanden med en
 speta så den blir blodig, spetan skulle tagas
 av ett träd där åskan slagit ner. Eller:
 Skulle di taga tre spetar av en äppel peta tan-
 den med dem så det blödde bra sedan skall
 le di gränas ner under en sten. Eller: Peta med
 en spik i tanden så den blöder, sedan skulle
 di slå in spiken i ett träd på nora sidan
 med tre slag och säg vid första slaget "Här
 slår jag" - vid andra slaget "en men tand-
 värk". Och vid tredje slaget, och bliu där forts

Skriv endast på denna sida!

470

ACC. N.R. M. 8522:39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

alltid. Jag minns när fater gick och delade ut
 äppel till oss alla julaftons kvällen det sista hon
 gjorde för dagen, dem skulle vi bita i innan
 vi steg ur sängen juldagsmorgonen så skulle
 vi inte få tandvärk under det kommande
 året. Jag har också hört att den som har tand
 värk skall gå ut i skogen en torsdagsmorgon
 och skära av toppen från en eneburke och ta
 tre speton där och peta tanden med så den
 blöder, sedan skulle spetonna sättas in i burken
 igen. Sen skulle de säga, Tandvärk nu siter de
 här och väner fast i läddet. Skarpdag: För tiden
 fick folk skarpdag: Det betydde så då en kvin-
 na fick skarpdag så klypte de en höntelinning
 en det skulle en manlig person göra. Fick en
 manlig person skarpdag så skulle en kvinnlig
 ta fram honom till huggklubben där skulle
 hon med en yxa avhugga mannens forts

byskänning samt låta yran sitta fast i hughubla
 till följande dag beenden med rep. fastakyrso:
 När di får utslag omkring minnen så bjuer di att di
 har fått fastakyrso, för att bota det så skulle di
 fanna spisen och sen stega upp på spisen
 spisbotten och kyssa skurstensväggarna invändigt
 så högt di kunde. Barn som kräker i sängen,
 till att bota det med fångade di en råttan den
 dödades och tillreddes i en köttballe som gavs
 åt barnet, det skulle jupa så di höll sig tona.
 Ja jag har så många minnen om sjukdomar
 och dess botemedel. Men kanhända att ni är be-
 lättna med vad jag nu har skrivit om. Jag
 skall nu tala till om djuren om deras sjuk-
 domar och hur di botades.

Förjort i ledugården.

För var det vanligt så snart ett djur dog att
 det var förgjort en elaka menniskas fat

som lat för det skaffade di' kviksilver
och grävde ner det under trösklen i laddgården
och det jelfto. Blodgång: Blodgång hos menni-
skor och djur kan botas med blodrot som ko-
kas och spadet tages iv. Sommarjuka hos kor,
fag mins när unga och gamla gick ut midsom-
marafton och plöjde midsommarkvarten, det
skulle vara föv kl 12 på dagen. Till midsom-
markvarten skulle det tagas en blomma av var
je växt och gräs och löv av alla slag. Den hängdes
upp i laddgården och fick hänga där tills den
blev torr, sedan kokades den tillsammans med
piönblad, helst dem som frantzuren hade
haft i sin krydda kvart i kyrkan midsommar-
dagen, samt lite kalvblad och något mjöl
och det gjordes det en deg som förvarades vä
tills det entäffade att någon ko fick sommar-
jukan, då gavs det åt hon till att äta forts

För gjord ho. Jag minns i min barndom, näven
ho blev sjuk och inte ville äta eller dricka och
mjälkade lita då sade di att hon var för-
gjord. Jag minns att di då tog och lyfte upp svan-
sen och stack med en nål tre gånger under
svansen. Om det ej hjälpte så skulle di försöka
att få tag i något av den människas kläder
som di misstänkte och gav det åt hon.
Vårtor på spenarna. När hon var sint så skat-
te de tagas bort di tog ett härtlagel och knöt
det hårt om värtan, när det gät en tid så
var värtan borta. (En sådan värtan kallat-
des även för "ink"). Jag minns i min barndom
och ungdom att komma då ofta fick ont i be-
nen och kunde inte gå, di gamle sade att det
var "gicktarvår". I lagade då till en bland-
ning av ett halvt stopp brännvin ett halvt
skälfrond såpa och skosmjörja häftten av forts

vaxje och med kous lås höfter och ben med
det. Tralugjak ko. När en ko skulle kalva och
var sjuk länge så sattes gödrelgrepen avigt; göd-
selhögen med skaplet nedåt och grepen upp.
Jefte ej det så kokades det ihop tre smärilles
och tre rödlökar och gavs åt kon, om inga
smärilles fanns så kögs det i stället nio röd-
lökar, men de skulle vara råa. Eller: Fick kon
en brödskiva med en stor sill på. Eller: fick
hon tre falla händer med linfrö. När kon
kalvat. Det var då vanligt att kon skulle ha
en kanna gjämt vatten, en näve salt, en näve
kummien, en näve malt. Hon fick inte gå
ut under bar himmel på tre dagar, när hon
då skulle gå ut så skulle hon stiga över
stäl, och gå fram till hörsdöran, då kom mat
mor ut och gav henne en stor brödskiva
med en stor sill på, sen fick hon gå till fots

brunnen och dricka kallt vatten. Di kallade
det för kons kyrkotagning. Modstulen ko jag
mins även när hona var tröga och sluttiga
då sade di att den koen hon si modstulen
ut, det hotades med att di gick istad där det
passade och stal något från sin nästa som
di sedan gav åt hon. Di skas även i kons
svans så det blödde något. Varför hon fick den
sjukan trodde di att det var någon som
hissende dem hon. När en ko skulle ledas
til betäckning så skulle det om möjligt var
ske på ny. Beget som hon var ledd i skulle
suos om hornen och fick inte tagas an för
en dagen efter, di slog även ut en full
sparr kallt vatten över konständer på
hon. En ko som kostar kalu. För i tiden
när så hände så blev di mycket uppskäm
da ty det var frågan om kons liva fort

och den var dyrbar för i tiden. Till slut
la blodflödet med tag di tre levande käll-
grader och stoppade dem levande i kon och
blodflödet stannade. En skall sinas. När en
ko skulle "fetas" (gödas) till slakt så minns jag att
di smorde juuret och spenarna med ättika
och sprit för hon skulle sinas fort hon blev
då fortare fet. När korna fick lösa jag minns då
att di kokade ihop en smöja av smes och vris
och smorde korna med det där lönen sett.
En annan berättelse. Smes fotogen skosmöja
och kvicksilver, men det var farligt att smöja
kor och kviigor med det ty om di slickade
i sig av kvicksilvret så blev di inte i kalv.
En som råkar ut för "villapa-skott". Det sådes
för att även kreatur råkade ut för villapa-
skott; det märktes därigenom att di ville in-
te äta av det foder som gavs åt dem fört

Det berättades likadant som hos folk med skjutning di hade tito krat på en brädlapp och skjut av det tre gånger öfver hon sen var hon bäs.

Maran rider Kreaturen. Di sade för i tiderna att maran red både människor och djur, det hände ofta att korna var våta och svettiga på morgnarna. När så inträffade så smorde di hela djurets rygg med tjära. Eller: Skar di ner "markvärtar" sådana som växer i görk och plommonträd dem hängde di öfver kornas bäs.

Di som tappat ölkäpet (Toge han idint) ett bevis som icke var konfirmerat fick di lägga sig på jorden och bita av gräset, och det gavs åt hon.

Di kallade det för "klappgräs". Di som var förtänksamma samlade sådant på sommaren och torjade det till vintern. Eller: Tog di idintling en av ett får när det sköt upp i idintlingen och gav det åt hon sen böjde hon att forts

448

ACC. N.R. M. 8522:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

teggas. När ett djur inte kunde i dricka så sades
det att "koen hade tappat dräpet kong kan inte
dräppja". Det var det samma som vi nu kallar
för tramjaka. Förstopning hos grisar. När grisens
födk förstopning så kokades det en sats av
kärnanjolk smör och persiljorätter som han skulle
dricka. i stolgångens stoppades in flöt och en tröt-
bet. Olen. Det var en vanlig sjukdom hos gri-
sar för i tiden, det var vanligt när di var
små att "olen" skars ut. I ögonväntet vänta fram
en vit hinna, med en fin krok drags den bort
öronribban skars av lite så blod kom fram
likaså yttersta spetsarna på klövarna så det bläs-
de, "ölkornet" en hård broskliknande liten klump
som satt fast i "ganet" (gommen) skars bort.
Sedan gav di grisens olsten och svavel. tis
att äta och grisens var botad. Det var särskilda
lädda gubbar som kunde "skära ut olen" fast

449

ACC. N:R M. 8522:41.

Landskap: Smålands
 Härad: Frimmarö
 Socken: Fät
 Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Jenny Davidsson
 Adress: Fät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Trarpsvik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Get som tappat dräpet: I min banden var det många som hade getter, jag minns på ett ställe hos en guldgjutare som hette Gustav Bolin där var ett fågatal, vi barn var dödsförskrända för bokarna ty de slags förfärligt. Jag minns hur roligt det var att se när hans hustru Kristina mjölkade dem, men då var bokarna bundna hon både kände smör och yste ost av mjölken. Jag minns en gång när en get där hade tappat dräpet gubben gick upp på tornstaket på stugan och städde gräs och gav henne, sedan bad han oss barn att bita av gräs som han gav henne det tyckte vi var så roligt, det jäpste nog för geten dog inte fort

Skriv endast på denna sida!

Modstalen härt. Det hördes ofta talas om det
 för, det har jag hört talas om nu på senare
 tid hur det hotades di tog revolja och siva
 egna extrament och rödde samman och gav
 det åt hästen, av det fick han håda matlust
 och lust till att springa fort. Leversjuka hos får.
 På hösten när fåren släpptes in så såg en del till
 to och olustiga ut. Jag min från mitt hem att
 det fanns ett slags gräs som kallades för "iggräs"
 det var av det fåren blev sjuka. På hösten
 när di sattes in så skulle di fört fedras med
 Torst allöv och Torra hornagrar, när di äta
 dem så blöto di upp i näsan så di fick nysa,
 och det var meningen ty genom nysningen
 sades det att "iggräs" skakades ut av levern
 ty "iggräs" åt upp levern om det inte hotades.
 Det hände ännu att något får dog men det
 var sällan om di behandlades som omtalat
 forts

är. Kramp hos höns. När en höna får kramp kan hon inte gå, di gamla gammorna knöt krampknutar, di måtte från midvinterblon med ett snöre så lång den är, är benet trogung ar benet är alltså tre gånger så långt som klans längd. Di slog en knut för varje klolängd. Snöret formades sedan till en ring vilken träd- des på hönans ben, och di sade Kramp har de fått. Så tog di av ringen och sade kramp ska ha gått. Så förfäres tre gånger, till sist sade di och kramp skall du aldrig få mer. Tre stek pepparkor utspades i hönan för varje knut alltså fick hon nio pepparkor. Senna på Titäckling var det en gammal gammna som hämtades när hönen fick kramp ty endast hon kunde knuta riktiga krampknutar så. Hönen blev bra jag har gjort försökt men gj- made till ingen nytta. forts.

Jag har så många minnen av sjukdomar
botemedel och allt möjligt än har jag hört
där än här och allt har fastnat i minnet.
Brännvin och salt hjälper för allt sader di gam-
le. Men skall jag tala om lyten i oändlighet
som alla trodde på för. Men som ingen
teor på nu för tiden. Stämning påstos vara
lyte om den havande kvinnan ser ett kreatur
som håller på att dö så sägs det att barnet
får stämning lyte då skall modern försöka
att få blod från ett döende djur och ge barn-
net av det i ny och ne och prins. "Prins i om-
bytte på ny och ne". Det sadas även att om en
kvinna var närvarande vid slakt och rör-
de i blodet efter djuret så fick barnet stäm-
nings lyte. Botemedel för det, barnets moder
massade på när d. slaktade ett djur hon tog
då först och slog barnet mit i ariktet forts

Prins är första
dagen i nyget.

483

ACC. NR. M. 8522:45.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med tungan och hjertat tre gånger barnet blev
då så dött så stämningen släppte, jępte ej
det så gav hon barnet av hjertblodet medan
det var varmt. Swimningslyto Di gamla sade
att om en havande kvinna fick se någon
svimma så övergick det till barnet, som bote
medel därför försökte modern att få blod av
den människan och ge barnet. Fallandesjuka.
Jag har hört det så, att om en havande kvin-
na ser en människa falla, och hon blir rädd
och ängslig därför så fick barnet fallandesjuka.
Som bote-medel därför tog hon barnet med sig
till en kyrka sånade kyrknyckeln, sedan tog hon
vatten i kyrknyckeln och barnet skulle dricka
av den tre dagar i rad i soluppgången.
Jag har också hört att den som har fallande-
sjuka skall bötas så att den första gången de
ser honom, henne falla så skall de bränna fot

484

ACC. N.R. M. 8522:46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

synn alla kläder som di bär på sin kropp.
Jag känner människor som blivit botade så.
Jag har också hört att ett barn kan få feb-
lande sjuka om den havande kvinnan har
sett ett lik bäras och blivit mycket upprörd
för det. Det botades så att di tog tre matske-
der likvatten, det vatten som ett lik tvättats i
och gav barnet, det skulle vara träskedar, Bar-
net skulle även tvättas där i ny och ne och
primi "prim i ombyte på ny och ne". Ornbytte.
Jag har hört talas om att barn kan få orn-
bytte. barnet kan då inte ligga stilla det sling-
rar sig fram och åter även i sömnen. Botens-
del därför di tog vara på ett ormskin barnet
skulle sova i det, det lades i kläderna redan
brändes skinnet och barnet fick av askan.
Eller: Tog di vara på en häpp som stabb i en
myrstack varmed en orm var slagen forts

med den köppen skulle di slå barnet tre rap-
par. Ett barn fick ornljeto om modren slog
eller trampade eller blev rädd för en orm.

Deqlyto. Deqlyto likner skabb i huvudet men
är snjukt som deq. Den som har fått ett så-
dant lyto i huvudet kläder av sig naken sätter
sig ute med ryggen värd mot månen. kastar
någon ting över huvudet tre gånger i riktning
mot månen. Eller: Skulle di smöjja barnet med
ett lyto salva och tvätta det i sin egen urin
tre moqner ärad innan solen gick upp.
Så har gamla berättat. Trängvät. För: tiden
fick barnen "traovgrasten" barnet kunde in-
te tigo om nåtterna utan smågnäller och grä-
ter. Det skulle bero på att modren då hon var
havande tängtode och "traovade" efter någon
mat och dryck och inte kunde få det, och det
fick barnet "traovgrasten". Som botemedel fört

för det skulle modern gå till en kyrkogård
en torsdagskväll sen solen gått ner, och be att
där få låna tre risgrenar med dem skulle bar-
net jiskas med till torsdagskvällen ärad sen
solen gått ner, sen skulle modern bära hem gre-
narna igen, men inte säga något. Åblyte.

Om en havande kvinna blev skrämmt av en
åt. Barnet fick åblyte slingrade sig som en åb
då skulle di taga en kapp varmed en ornn
var slagen, samt ett ormskin. Båda delar skulle
brännas och barnet skulle givas av askan.

Penklyte. Den som väter i sängen. Det fins war-
na människor som gör det di skulle taga en
levande rätta eller ett möis i en vante och
bita huvudet av djuret uto sedan solen gått
ner, sen skulle di kasta vantens i från sig
och gå ligande in, och inte säga någonting
förrän solen gått upp nästa morgon så blev fort.

484

ACC. N.R. M. 8522:49.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den botad. Elley: Skulle modern till barnet el-
ler om den som hade lytet var vaxen gå
till en öppen grav på kyrkogården en torsdag-
natt och där ställa ett hår så det kom dagg
eller regn där. Men di fick inte på den tors-
dagen äta eller dricka sen solen gått ner, och in-
te på fredagsmorgonen ty för soluppgången
skulle håret hemtas. Sen skulle den som hade
lytet taga det vattnet i tre omgångar, nämligen
i ryg och i ar och i bröst. Elley: Skulle det bannas
ett hår igenom en bäg som ligger över ett i
vår rinnande vatten. Genom det hår skulle
di låta sin urin tre torsdagsmorg var årad
innan solen gått upp. Eldlyte. Jag känner en
kvinnas från Urshults församling som hade en
röd eldståga på ena kinden. Om hennes mor
fick jag veta att det var ett lyte. Då hon var
havande med barnet blev det en eldröda fot

488

ACC. N:R. M. 8522:50.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i Flarasamöla elden hade flegit på henne, i
förskräckelsen strök hon med handen i an-
siktet, men blev med det samma omvörd i
anledning av det tårstänk hon var i, och hennes
barn gick av det ett falt fete, hon försökte
med alla botemedel men allt förgäves.

Jag minns hemma hos faster hennes yngste son
Emis hade ett eldlyte på fötternas vaden på bröst
När hon var i havandeskap så brände d' en
mone, det tog eld i skogen hon var med det
tog eld i hennes strumpor innan hon fick av
sig dem så blev hon rädd att det skulle ta
gå eld i de andra kläderna. Han fick det fete
ströcc efter han var född, det var ett öppet
sår. Året efter han var konfirmerad blev han
botad, jag minns det så väl. Det var en Fimkå-
ring som höll sig på trakten, hon sade till fas-
ter kan ni skaffa en helvart tyg så forts

489

ACC. N:R M. 8522:51.

Landskap: Småland
 Härad: Finnsvald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Jenny Danielson
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Hallstrik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

skall jag bota det. Farter sökte överallt och fick tag i den. Då kom karingen hon tog typen och Emis för sig själv men hon band för ögonen på honom. Hon stack hål på tygens kam och tog blod där men hur hon gjorde är ingen som vet, men tytet förvar med det samma. Jag har en gång hört en gammal talo om att en gång när hon var i grassen så kom en råtta och sprang över handen hon blev rädd slog handen på höften och sade sätt dig där. Hon fick en fläcka och på höften sat en avbild av råttan. Fru Västmark talade om när jag tjänade där ett egendomligt lyte som kallat hänt i en prestgård fots

Skriv endast på denna sida!

Brestfuen var i grooves på väggen hade di
en Tavla där två apor var bemärlade, från
hade alltid älskat den tavlan och gick ofta
och beskådade den och tyckte att hon var
vacker. När hon skulle föda sitt barn så var
det en apa så di fick löfta till att stycka
det. Detta är fullt sanning. Eldlyte. Jag har
hört talas om lyte på detta sätt ett om
en havande kvinna blev bränd på sin
kropp vid en våld så får barnet bränna
märke på samma plats på sin kropp
som på det ställe där modren blivit
bränd. Som botemedel för det skall mod-
ren skaffa aska och kol från en våld
det skall hon lägga i vatten, och i det vat-
net skall hon blöta barnet tre torsdags-
morgnar ärad. Lamhet ett lyte. Jag har hört
gamla säga att lamhet kan vara ett forto

ett lyte. Om en havande kvinna är med
om att lägga en död i sin kista så får
hon inte trycka på liket som så ofta häm-
de för i tiden. På grund därav att d' kem-
ma gjorde kistorna ofta blev för smala.
Som bot därför skulle modern gå till den
grav och be om lite jord och lägga den
i vatten och tvätta barnet i det vattnet.
Hon kunde taga blod av sig själv och ge
det åt barnet. Eller: Bränna den dödes
kläder och geva barnet av askan. Eller:
Tvätta barnet i det vatten varmed en
död blivit tvättad. Hönslyte. Det sadet
att om ett barn skrek och skrockade
som en höne så hade det hönsalyte.
Modern hade blivit skrämde av en upp-
flygande höne. Det lyte botades med ett
diktlyte i en hönes kam och smorde fort

barnet med det blod som rann därav.

Eller: Skulle också blod givas åt barnet.

Baklyte: I gamla sade att en havande kvinna skulle aldrig sitta där varmt bröd legat ty då fick barnet lyte, sånaden i änden. Modren gav barnet nybakat bröd att äta eller också sitta där nybakat bröd legat.

Fläsklyte: Om en havande kvinna steker fläsk och det stänker flöt på händer och i ansikte så får barnet sånaden. Det botas därmed att modren steker fläsk samt tager flöt och länder eld och stäcker det tre gånger med det flöt skall barnet snäjas tre gånger. Skrämslyte: I gamla sade att om barn fick ont emellan magen och bröstet så var det lyte, det sades att modren blivit skrämnd. Som bot för det skulle modren stika hål på sitt ringfinger fot

tre dagar i rad låta tre droppar blod rinna
 genom ringen samt geva barnet därav.
 Grislyte. Det sädes att om ett barn faller spä-
 rker och skriker som en gris så hade det
 fått grislyte, modern hade varit med om
 gris slakt. Som hot därför skulle modern taga
 tre droppar blod vid ett slakt av grisens
 hjerta och geva barnet av det. Mot alla lyte.
 Tag en bit av navelssträngen vid första ber-
 mets födelse, bränn det och förvara asken,
 gev in därav av vad lyte det vara må och
 det hjälper. Alla de nu uppräknade lyten är
 blott en ringa del av vad jag hört talas om
 jag kan inte riktigt komma ihåg att reda
 ut mer i den vägen. Si gamla säde att alla
 människor är mottagliga för lyte i sin första
 stund i livet tills man kommit över pyratio
 år. Sykhänna. Det är: Ett barn är rädd för fot

alla människor i synnerhet främmande. Det skrikes och vill gömma sig. Jag minns så väl vad di gamle sade att di skulle göra för det. Medel: Di skulle stoppa barnet i en tiggares tomma säck samt bära det genom alla dörrar i huset ut och in tre gånger. Jag har hört gamla tala om att det var vanligt att små barn samt barn i skolåldren hade skor "lusaskor". Di sade att di satte en bekhätta på huvudet, den fick di bära ett par dagar tills den var fastnad, sedan sattes det en hank i hättan och den sjuke hängdes upp i taket, då stäptes hättan och skornet och di var rena från skor och löss.

Den dravande kvinnan. Jag har hört så oändligt mycket om vad den dravande kvinnan har att iaktaga för sitt barns födelse på grund en vildskapelso var hon utsatt för föds.

495

ACC. N.R. M. 8522:57

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

många faror, och fick vara aktväm i sin
dagliga gärning därför att di trodde att barnen
kunde få lyta som var obotliga. Jag har hört
av gamla att i fona tider då en havande kvin-
na gick ut så bar hon på sig vittlök stiel
och krut till skydd mot vargar. Di sade att
det var ingen som var så utsatt för vargar
som en havande kvinna, di sade att vargar-
na kunde på lukten att kvinnan var havan-
de. Hon skulle medan hon var havande kyp-
pa genom en fälthinna. Slimen som omsluter
fälet vid frambrösten, så fick hennes dotter
lita för att föda barn. Och de söner som hon
födde blevo starka krigare. Om en sådanne
säg i dilet så skulle hon taga upp den an-
ders fick honet ont av att väta i sängen.
Jag hon upp den så hade det ingen verkan.
En havande kvinna fick inte äta lever forts

? varulv!

? hon sjuka!

Ty gjorde hon det fick barnet leversjuka. Tyren
 sa åt g' se på slagsmål, g' närvara eller se på
 slakt, g' se på ormar. Hon fick inte binda så-
 desnekar (kärvar), gjorde hon det blev det
 snår barnsäng. Den kvinna "jordgudmor" som
 tog emot barnet tillfrågades barnsängskvin-
 nan om hon utfört sådant arbete. Glade hon
 det så löste hon upp hennes hår, och plit som
 hon bar på sin ryggen som kunde benäm-
 nas bandlet. Sedan blev barnsängen lättare.
 Hon fick inte se lik, g' likkista, g' se ned i
 öppna grav, gjorde hon det fick hennes barn
 licksår. Inte fick hon se skovel spade
 kacka ärdor eller plög stående i jorden, g' trone
 med pinnarna i jorden, g' yca i stock g' korn
 instäcken instäcket i något, ty då kunde
 barnet bli "harmont" (harmigt), g' se på fela
 bitlar i bäcker och på väggas forts

497

ACC. NR. M. 8522:59.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hon fick ej kyssa genom stätta eller gärdes-
gård, ty då fick hon en smår barnsäng. Inte
stoppa något i barnen ty gjorde hon det så
blev hennes barn gärdaktigt. Inte taga emot
blod vid slakt, ej tala med någon genom ett
fönster, gjorde hon det fick barnet fönster-
skärvid. Hon fick inte dricka mjök i fat eller
i kanke ty då fick barnet stor ful mun, inte
fick hon se i ett nyckelhål ty då blev bar-
net vingögd. Inte fick hon stå i dörröppning-
en och taga någon i hand ty då tyänktes bar-
net, (blev rädd för folk), inte fick hon trampa
på en grav ty då fick barnet en sned fot,
inte fick hon låta sitt vatten på kyrkogår-
den ty då fick barnet pinkbyte (vätte i sängen).
Inte fick hon gå ut efter solens nedgång och
märkets ingång ty då fick trollen mera makt
till att kunna lyfta barnet med sitt fot.

498

ACC. NR. M. 8522:60.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inte fick hon sega frå ett fiskhus med ty dä
"seksede" barnet sig. (Välis sarn ur munnen).

Blev en kvinna rädd för någon person i li-
vet, skulle då han blev död, hans tvättvatten
Togas och därmed tvätta barnet, så för svann
häftigtliga bytte som hade sin orsak i mod-
derns bådsla. Den mat som modern önskade
och längtade efter måste han få ty annars fick
barnet "trängrieter", som förut är talat om. Min-
ner talade om at en gång när hon var i
havandeskap gick hon förbi ett ställe där
di bakade bröd, smakbrötnaden till brödet
blev så stor, at hon vände om och gick in
till stina tröja ty så hette den som bakade
och bad om at få smaka brödet, di sade
då at kvinnan var "lösteri" längtade efter det.
När barnet var fött så plögade grannkvinnor-
na göra besök hos barnängskvinnan fort

499

ACC. N:R M. 8522:61.

Landskap: Småland
 Härad: Trinnareld
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Jenny Jonsson
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Trinnareld

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

De medförde då rågnmjölsgröt med kummin
 i, samt reubensspjett. Det skulle barnsängskvinnan
 man äta därför att hon inte skulle få för
 stora rev i magen, ty ju mera barn som
 föddes desto svårare blev reuen, med reu-
 bensspjett kunde det avjelas. Eftersom det
 vanligt att de hade plåttor med sig samt nå-
 got i fickväg. Ingen berättade en barnsängskvinnas
 utan att de hade något med sig, den som
 inte hade något att taga med sig gav barnet
 en peng, ty det sades att om de kom tom-
 hända så blev barnet sombränt i all sin
 tid. Om det hände att en man kom ovetligt
 in i ett hus samma dag som ett barn var fött

Skriv endast på denna sida!

föt så lade han 25 öre annars tog di hatten
ifrån honom. Svåra barnängor undgick desom
kände till knepet, det var bara till att taga
bort vigselringen från fingret. Jag har hört
gamla tala om att det fanns någon bland de
gamla tidens barnmorkeor "jordgäddor" som
kunde taga bort födselmärtena från barn-
faderskan och överflytta dem på kreatur eller
helt enkelt på döda ting, som t. ex. en gäv-
desgård, vilken då sådes skaka till den föll
omkull. From då någon människa eller djur
att röra vid gårdsgårin fingo de genast barn-
sängslågorna, men vem som är föt dem
blev av med dem igen då barnet var föt.
Det nyfödda barnet. För att y' trötthet skulle
få makt med det nyfödda barnet, lades
det tre glädlande hål i det första trävat-
net "löjvatnet". Trätvatnet skulle vara föt

501

ACC. N:R. M. 8522:63.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i ett Tempel; vilket legts en Nålbit. Detta
för att barnet skulle få god sängsömt. så sadles
det hos skett med Kristina Nilsson och just där
för fick hon sin outslädda näktergaststämme
Kristina Nilsson släkt är en märkvärdig släkt med
god sångförmåga, ty så många som jag känner
äro goda sångare. Här; jät bor en ystling till
henne 82 år gammal äro hennes dotter och god säng-
sömt. Vidare barnets första tvätvatten var på
något ställe likvatten det vatten var ett lik
tvättats, därför att barnet ej skulle få "likskär-
van"; Modren skaffade detta vatten medan hon
ännu var havande och förvarade det i en flas-
ka, hade man ej sådant vatten användes en
gårdens vanliga vatten, endert det att det skulle
stå inom hus en natt så di' var förberedda på
det. Skulle det inte finnas inne så skulle det nä-
det hemtades från brunnen vara väl ferts

502 Överhögt, det fick inte bäras öppet under
bar himmel. Så snart ett barn var fött sattes
det stäl över dörrarna, vilka också stängdes
väl under badet. De tre första badvattnen
slagas ut under tak i en bad eller i bad-
gårdens. Endast togs det upp en golvryta och
slags därunder. Vät fick inte blåsa ut ty då
fick trollen makt med barnet. Vattnet fick
inte heller slås ut förvärdagen efter badet.
Barnets såväl som moderns kläder torkadades in-
omhus till barnet var dött och modern var
kyrkostrågen. Barnet skulle ha lite kvicksilver
i ett band om halsen, innan det döptes. Stäl
i vaggan vilken måste vara väl överhögd
då barnet inte låg där. "Jordgudmor" hemme-
skan gav det nyfödda barnet en "dask" i ändan
med flata handen, blästs i barnets näsa och
men, att det skulle få goda benor förta

och bra brödt. Barnet skulle fört röra vid
en hund ej katt detta för ett få gott läkemedel.

Ja nu har jag skrivit en hel del av mina
minnen både vad jag själv har upplevt
och en del av vad jag hört av gamla perso-
ner. Det ligger ännu i mitt minne ty vad jag
har hört gamla tala om det glömmes jag ej.
Närvaron alla levde ju för i den stora världslig-
ty så var tron då, nu lever vi i den nya tidens
föreningslivet det rogar inte mig, och härmed
avslutas jag nu mina skrivelser om mina minnen.

Jät den 21 Maj 1942

Jenny Danielson.